

Kaj pa, če ...

bi zakonodaja lahko ščitila ljudi in planet pred pohlepom korporacij?

Primeri kršitev človekovih pravic in okoljske škode podjetij, ki delujejo v EU – kako bi zakonodaja EU o dolžni skrbnosti v podjetjih lahko pomagala zaščititi ljudi in planet*

Za Slovenijo priredil:

*Povzeto po poročilu **What if? How EU due diligence laws could help protect people and the planet**, ki sta ga pripravili organizaciji European Coalition for Corporate Justice in Anti-Slavery International.

Focus

Focus se zavzema za spodbujanje celovitih družbeno-gospodarskih sprememb potrebnih za dostojno

življenje znotraj meja planeta. Svoje poslanstvo uresničujemo z raziskavami, ozaveščanjem, zagovorništvom in sodelovanjem v procesih oblikovanja politik. Za lokalno in mednarodno okolje razvijamo ideje o novih možnostih življenjskih praks in družbenih ureditev.

Kontakt

Focus, društvo za sonaraven razvoj
Trubarjeva 50
1000 Ljubljana
Slovenia

E: elena@focus.si

W: focus.si

Sledi nam: [@drustvo_focus](https://www.instagram.com/drustvo_focus)

Anti-Slavery International

Anti-Slavery International deluje v Združenem kraljestvu in globalno ter s svojim delom prispeva k aktivnostim za odpravljanje suženjstva. Kot najstarejša organizacija za človekove pravice na svetu, Anti-Slavery International sodeluje z ljudmi, ki so bili žrtve suženjstva, z vladami, civilno družbo in podjetji, s ciljem, da bi skupaj razvili trajnostne rešitve za tagotovitev svobode vseh ljudi.

Kontakt

Thomas Clarkson House
The Stableyard
Broomgrove Road
London
SW9 9TL
United Kingdom

E: euadviser@antislavery.org

W: antislavery.org

Sledi nam: [@Anti_Slavery](https://www.instagram.com/Anti_Slavery)

European Coalition for Corporate Justice (ECCJ)

Kot organizacija z 20 članskimi skupinami iz 17 držav, ECCJ združuje kapanje in nacionalne platforme nevladnih organizacij, sindikatov, potrošniških organizacij in akademikov_čark za promocijo evropskih zakonov, ki zagotavljajo odgovornost in preglednost podjetij ter zagotavljajo pravice žrtev korporativnih zlorab.

Kontakt

ECCJ Secretariat
Rue d'Edimbourg 26
1050 Brussels
Belgium

E: nele.meyer@corporatejustice.org

W: corporatejustice.org

Sledi nam: [@ECCJcorpjust](https://www.instagram.com/ECCJcorpjust)

Kazalo

	Uvod	4
	Kje se dogajajo kršitve: Evropska podjetja in njihove povezave s človekovimi pravicami in vplivi na okolje po vsem svetu.	5
	Zahodna Afrika: Ferrero International, Otroško delo in uničevanje gozdov + Turčija: lešniki za Nutello	7 8
	Pakistan: Kik Textilien in smrtonosni požar v tovarni + Indija: sistem Sumangali: prisilno delo žensk in deklic v tekstilnem sektorju v Indiji	10 12
	Čile: bolidenovo odlagališče strupenih snovi + Indija in Madagaskar: sljuda: ali so naši telefoni in avtomobili vredni človeških žrtev?	13 15
	Nigerija: onesnaževanje zaradi Shell v Delti Niger	16
	Gvatemala: zlorabe pravic staroselskih skupnosti s strani Grupo COBRA	19
	Braziliija: Bayer Monsanto in zastрупitev s pesticidi	21
	Kitajska: povezanost podjetja Lego in skupine Simba Dickie z izkoriščanjem delavcev in delavk	23
	Bangladeš: neuspeh podjetja VEON pri varstvu pravic delavcev in delavk	25
	Priporočila	26

Uvod

V zadnjih nekaj desetletjih so bila nekatera največja in najbolj znana podjetja v Evropski uniji (EU) vpletena v grozljive kršitve človekovih pravic in okoljsko škodo v državah po vsem svetu. Kljub temu, da so jim bile okoliščine znane, niso naslovila kršitev svojih podružnic ali poslovnih partnerjev v njihovih globalnih vrednostnih verigah nad katerimi imajo vpliv tudi sama.

V poročilu *Kaj pa, če ...* so opisane študije primerov kritičnih zlorab podjetij s sedežem v EU, ki so se doslej uspela izogniti odgovornosti pred sodišči. Otroško in prisilno delo, izkoriščanje delavcev in delavk, onesnaževanje okolja, ohlapne zdravstvene in varnostne zaščite ... so le nekateri primeri kršitev s katerimi so povezana EU podjetja.

Ceno, ki je ne plačajo podjetja in ki je ne plačamo potrošniki, plačajo okolje in ljudje skozi nevidni del vrednostne verige.

Študije primerov jasno kažejo na nujnost medsektorske zakonodaje na ravni EU na področju skrbnega pregleda v podjetjih o vplivih na človekove pravice in okolje z močnim režimom odgovornosti in izvrševanja ter z izboljšanimi pravili o dostopu do pravnih sredstev. Zaradi trenutnega pomanjkanja zakonodaje in zapletenih

dobavnih verig je pogosto celo nemogoče zahtevati odgovornost od podjetij, ki na račun dobička uničujejo okolje in kršijo človekove pravice, ter zagotoviti možnost za žrtve, da dosežejo pravico na sodišču.

Februarja 2022 je Evropska komisija predstavila pobudo za direktivo o skrbnem pregledu v podjetjih glede trajnostnosti (CSDDD).¹ Predlog direktive bi obvezal podjetja, da izvajajo skrbni pregled človekovih pravic in okolja, ter vključil sankcije v primeru kršitev. Tako bi CSDDD krila celoten proces skrbnega pregleda kot zastavljen s strani Smernic OZN za spoštovanje človekovih pravic v gospodarstvu. Postopek mora vključevati ocenjevanje ugotovitev, spremljanje odzivov in obveščanje o tem, kako se obravnavajo vplivi, ter zagotoviti ali sodelovati pri zagotavljanju popravilnih sredstev.²

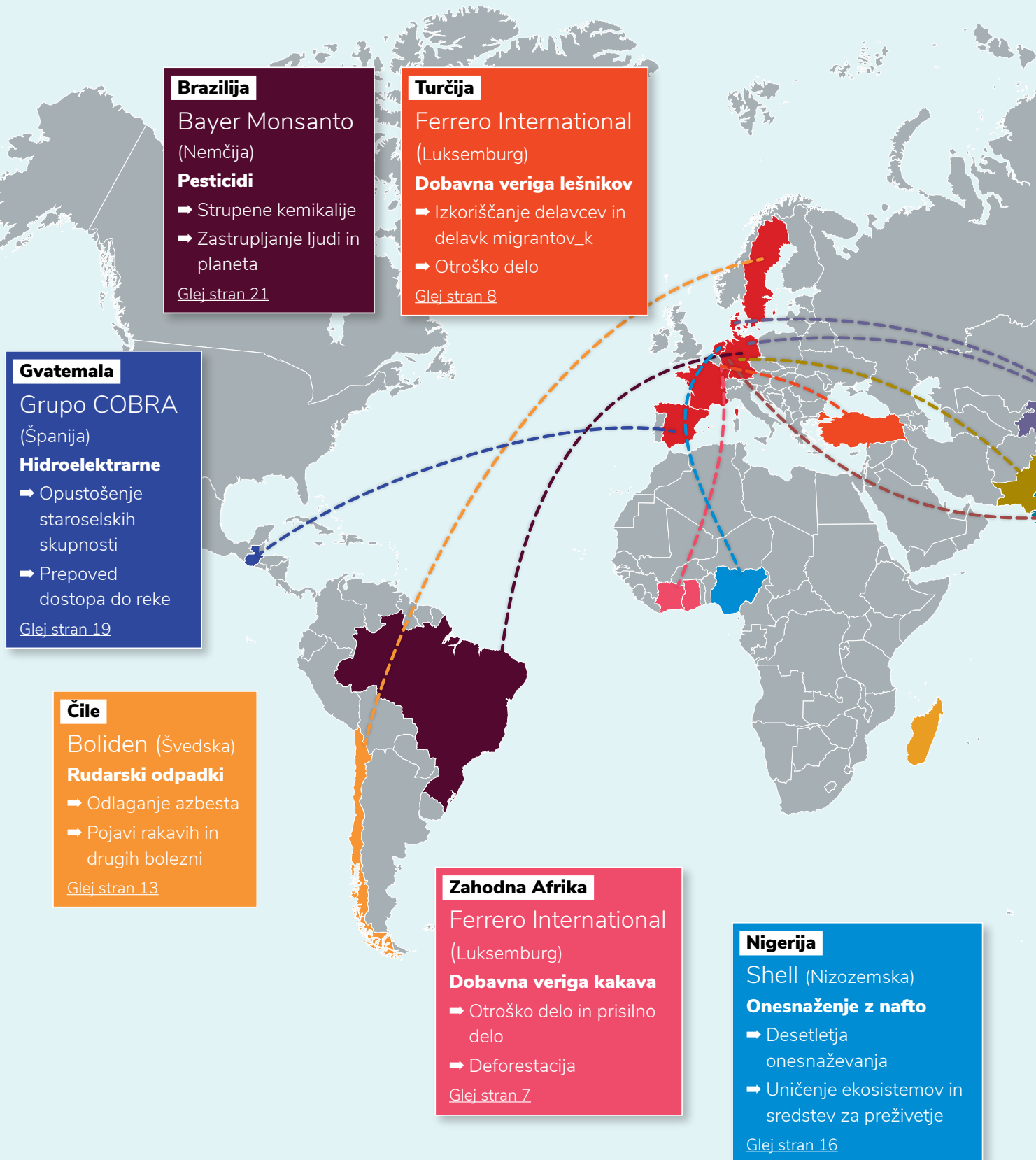

Le z uvedbo zavezujoče zakonodaje, kot je CSDDD, lahko resnično zaščitimo ljudi in planet, tako da odpravimo nekaznovane kršitve človekovih pravic in okolja, ki so povezane z evropskimi dejavnostmi, izdelki in storitvami, ter od podjetij v EU zahtevamo odgovornost.

Kje se dogajajo kršitve:

evropska podjetja in njihove povezave s človekovimi pravicami in vplivi na okolje po vsem svetu.

Pakistan

KiK Textilien

(Nemčija)

Dobavna veriga tekstila

➔ Neprimerna varnost pri delu

➔ 258 smrti v požaru tovarne

Glej stran 10

Kitajska

Lego (Danska)

Dobavna veriga igrač

➔ Izkoriščanje delavcev in delavk

➔ Grozljivi pogoji dela

Glej stran 23

Kitajska

Simba Dickie

(Nemčija)

Dobavna veriga igrač

➔ Izkoriščanje delavcev in delavk

➔ Grozljivi pogoji dela

Glej stran 23

Bangladeš

VEON (Nizozemska)

Telekomunikacije

➔ Kršitev delavskih pravic

➔ Agresivne taktike rušenja sindikatov

Glej stran 25

Madagaskar

Razne družbe

Sljuda

➔ Dolžniško suženjstvo in otroško delo

Glej stran 15

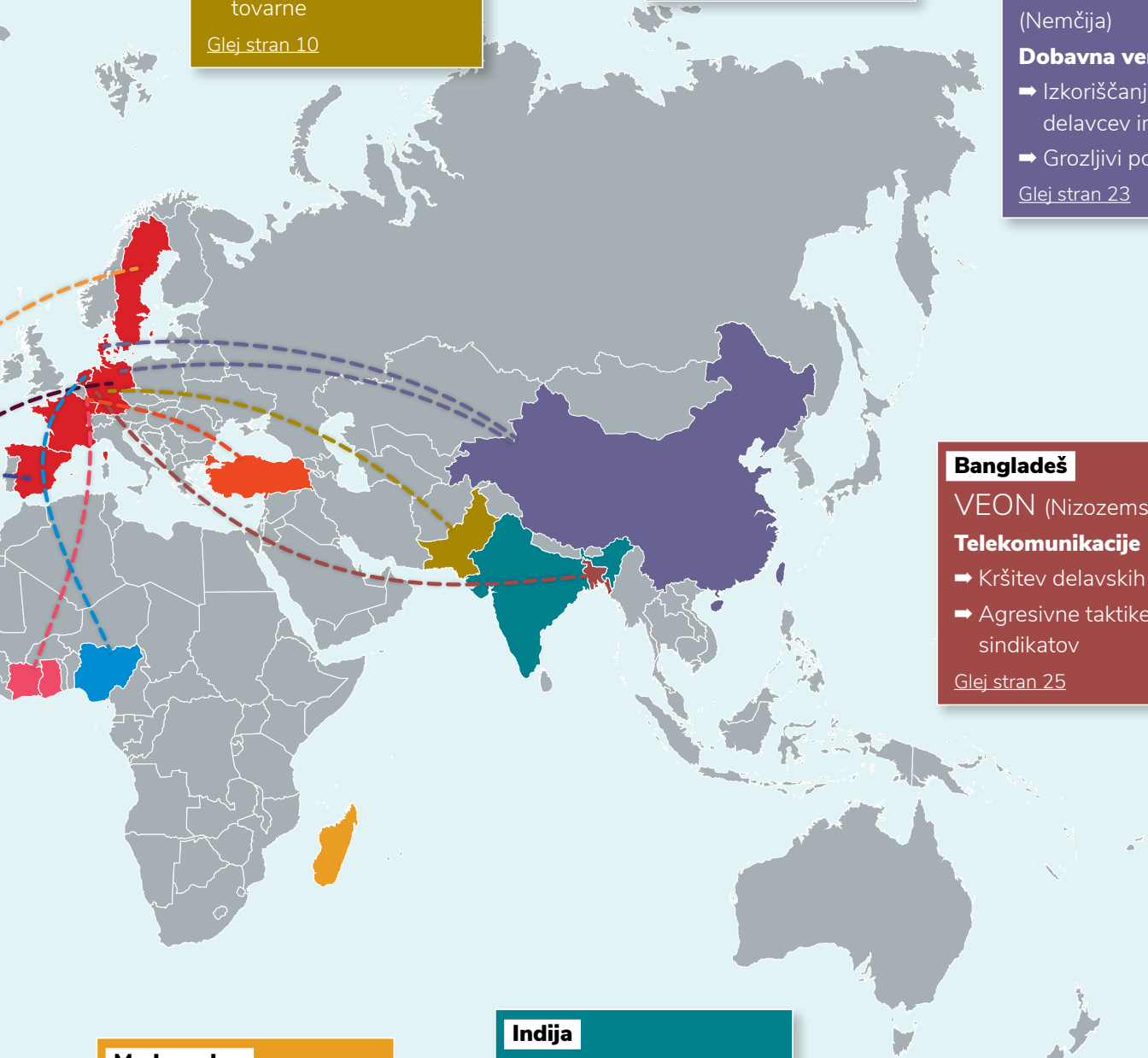
Indija

Razne družbe

Tekstilna industrija

➔ Prisilno delo žensk in deklet

Glej stran 12

Zahodna Afrika: Ferrero International, otroško delo in krčenje gozdov

Sektor:

kakav

Tema:

trgovina z otroki, otroško in prisilno delo, uničevanje gozdov

Podjetje:

Ferrero Rocher, Nutella, Kinder

Prihodki družbe Ferrero International SA v letu 2022:

12,7 milijarde evrov³

Vsako leto je 70 % kakavovih zrn, ki jih zaužijemo po svetu, pridelanih na majhnih, družinskih kmetijah v Zahodni Afriki,⁴ kjer v sektorju kakava vlada strukturna revščina. Ta je eden najpomembnejših vzrokov za otroško delo. V otroško delo, zlasti na plantažah kakava v Slonokoščeni obali in Gani, je prisiljenih več kot 2 milijona otrok, pri čemer naj bi jih 96 % opravljalo nevarne oblike dela.^{5,6} Na plantažah kakava v teh državah prihaja tudi do trgovine z otroki, ki je oblika sodobnega suženjstva. Otroke, stare tudi samo pet let, ugrabijo ali kupijo, lahko že za pičlih 230 evrov, ter jih prepeljejo na plantažo kakava.⁷

Zaradi kakavovih nasadov je prišlo tudi do obsežnega krčenja gozdov, celo na zaščiteneh območjih. To ogroža divje živali in uničuje podnebje. Tako je na Slonokoščeni obali z gozdom poraščene samo še manj kot 11 % države, od tega manj kot 4 % gosto poraščena gozda. Skoraj 90 % zaščitene gozda na Slonokoščeni obali je bilo posekanega za plantaže kakava.⁸

Veliko vlogo pri tem ima družba Ferrero International. Kot tretje največje podjetje s čokoladnimi izdelki na svetu v obdobju 2017–2018 in kot ključni kupec v tej regiji bi morala družba Ferrero sprejeti več ukrepov za odpravo znanega tveganja otroškega dela, trgovine z otroki, prisilnega dela ter deforestacije. Vendar pa zaradi odsotnosti zavezujočih predpisov ni dovolj spodbud, da bi podjetja naslovila ta tveganja.

+ Turčija: Lešniki za Nutello

Ferrero v Turčiji vsako leto odkupi tretjino pridelka lešnikov v celotni državi. Lešnike, ki jih Ferrero kupuje za svoj priljubljeni namaz, nabirajo sirske in kurdske begunske družine. Ti delavci in delavke so izkoriščani in dolge ure delajo v nečloveških razmerah. Ker ne zaslužijo niti za osnovno preživetje, so v delo prisiljeni tudi njihovi otroci. Delajo tudi do dvanajst ur na dan, pogosto v nevarnih razmerah in za nizko plačilo, brez pogodbe ali ustrezne zdravstvene in varnostne opreme. Kmetje poleg tega pravijo, da Ferrero za njihove lešnike ne plačuje poštene cene.

Kot eden glavnih kupcev turških lešnikov ima Ferrero ogromen vpliv na te razmere. Podjetje je prisotnost dela otrok v turškem kmetijstvu že prepoznalo in je »odločeno, da ga prepreči in odpravi.«^{9, 10, 11, 12, 13}

Kaj pa, če ...

V skladu z zakonom o skrbnem pregledu človekovih pravic in okolja, ki bi veljal po vsej EU, bi morala družba Ferrero zagotoviti spoštovanje mednarodno priznanih človekovih in delavskih pravic ter okoljskih standardov v svojih globalnih vrednostnih verigah.

- ✓ Družba Ferrero bi morala izvajati skrbni pregled, saj je tveganje jasno. Tako bi morala tudi prepoznati tveganje v lastnih vrednostnih verigah ter kršitve preprečiti, ustaviti in ublažiti. Za svoje škodljive vplive bi morala odgovarjati, kot tudi izpolnjevati in zahtevati od dobaviteljev, da izpolnjujejo mednarodne standarde človekovih in delavskih pravic, s posebnim poudarkom na prisilnem in otroškem delu, ter okoljske standarde.
- ✓ Ferrero bi moral povečati preglednost in sprejeti ukrepe za sledenje in kartiranje svoje dobavne verige, vse do ravni kmetij ter delavcev in delavk na njih.
- ✓ V okviru CSDDD bi morala družba Ferrero oceniti dejavnike tveganja v svoji dobavni verigi ter vpliv nabavnih praks na ta tveganja. Posledično bi morala ugotoviti, na kakšen način obstoječe prakse in določanje cen omejujejo možnosti dobaviteljev, da kmetom, kmeticam in njihovim delavcem, delavkam plačajo primeren dohodek, ki omogoča preživetje in pokrije stroške pridelave. S tem bi naslovili enega od temeljnih vzrokov za prisilno in otroško delo.
- ✓ Otroško delo, trgovina z otroki in okoljska škoda so v industriji kakava sistemski pojav, do katerega prihaja zaradi kumulativnega vpliva poslovnih modelov in okoliščin, kot je pomanjkanje dostopa do izobraževanja. Zakonodaja EU o dolžni skrbnosti bi podjetja spodbudila k sodelovanju pri odpravljanju temeljnih vzrokov, tudi s sodelovanjem z EU in vladami držav proizvajalk kakava. Izenačila bi konkurenčne pogoje med podjetji, ki proizvajajo čokolado, in zagotovila, da podjetja, kot je Ferrero, ne bi mogla uživati položaja tretjega največjega čokoladnega podjetja na svetu, če bi hkrati očitno kršila človekove pravice in uničevala okolje.
- ✓ Kmetje, kmetice in kmetijski delavci, delavke ter skupnosti in njihovi predstavniki in predstavnice bi lahko od podjetja Ferrero zahtevali spoštovanje njihovih pravic, če podjetje tega ne bi samo naredilo. Imeli bi dostop do sodišča v EU ali pozvali na obravnavo pred upravnimi organi ter zahtevali odpravo nepravilnosti in popravilo škode.
- ✓ Če bi bile obtožbe dokazane, bi bila družba Ferrero odgovorna za škodo, ki bi nastala zaradi kršitev človekovih, delavskih in okoljskih pravic v svoji dobavni verigi, ki jih ni preprečila. To bi lahko pomenilo, da mora odpraviti kršitve, prenehati z aktivnostmi, ki jih povzročajo, ter zagotoviti finančno nadomestilo za nastalo škodo.

Pakistan: Kik Textilien in smrtonosni požar v tovarni

Sektor:

oblačila in tekstil

Tema:

delavske pravice, zdravje in varnost

Podjetja:

Ali Enterprise, pakistansko tekstilno podjetje

Prihodki družbe KiK v letu 2020:

1.9 milijarde evrov¹⁴

V pakistanskih tovarnah oblačil več milijonov delavcev in delavk prejema plačilo, nižje od minimalne plače, prisiljeni so delati nadure in se ne morejo pridružiti neodvisnim sindikatom.¹⁵ Moški so v tem sektorju v povprečju plačani trikrat več kot ženske. V nekaterih pakistanskih tovarnah delajo tudi otroci, mlajši od 14 let.¹⁶ Tovarne tekstila s svojimi zalogami bombaža, tkanin in kemičnih barvil predstavljajo smrtno nevarnost požara.

11. septembra 2012 je v tovarni oblačil Ali Enterprise v Karačiju v Pakistanu izbruhnil požar, v katerem je umrlo 258 delavcev in delavk.¹⁷ Zaradi nezadostnih ukrepov požarne varnosti delavci in delavke najprej niso opazili požara, nato pa so bili ujeti v stavbi. Tovarna je imela na oknih železne rešetke, kljub prepovedi zaradi požarne varnosti.¹⁸ Nekaj tednov pred požarom je tovarna pridobila certifikat SA8000, ki naj bi zagotavljal zdravje in varnost pri delu.¹⁹ Vendar so oceno varnosti opravili revizorji, ki naj ne bi niti obiskali stavbe.²⁰

Tovarna je takrat izdelovala kavbojke za svojo glavno stranko, nemškega trgovca KiK, ki je že več let kupoval vsaj 70 % oblačil, ki so jih proizvedli.²¹ Kot glavni partner tovarne bi morala biti družba KiK odgovorna tudi za varnostne razmere, v katerih so delavci in delavke proizvajali oblačila za njih.

Žrtve in družine smo dolga leta čakali na pravico, na koncu pa smo izvedeli, da predolgo. Za pripravo takšne tožbe je v Pakistanu je potrebnega veliko časa. Naši otroci še vedno hodijo v tovarne z enakimi razmerami.

Abdul Aziz Khan, Združenje prizadetih v požaru v tovarni Ali Enterprise

Pravni postopki, ki so jih sprožile žrtve, so bili neuspešni, ker so nemška sodišča odločila, da primer pokriva pakistanska zakonodaja. Po pakistanski zakonodaji pa je medtem potekel zastaralni rok. Ker je bila zadeva zavržena iz postopkovnih razlogov, sodišča nikoli niso naslovila vprašanja o odgovornosti podjetij in odgovornosti za škodo.

Kaj pa, če ...

V skladu učinkovito evropsko zakonodajo bi si KiK kot glavni kupec moral prizadevati za spoštovanje mednarodno priznanih človekovih in delavskih pravic v tovarni Ali Enterprise in ne bi imel možnosti, da odgovornost preprosto prenese na revizijsko hišo.

- ✓ KiK bi moral izvajati skrbni pregled, saj je tveganje za nevarne pogoje dela visoko. Moral bi ugotoviti ter nato preprečiti, ustaviti in blažiti tveganja za človeška življenja v tovarnah v svoji dobavni verigi ter zahtevati od lastnikov tovarn, da prepoznavajo in zmanjšujejo tveganje za življenje in varnost delavcev in delavk. V tem primeru bi to pomenilo vzpostavitev ukrepov in odpravo vseh preprek za požarno varnost, poleg tega pa tudi upoštevanje mednarodno priznanih zdravstvenih in varnostnih standardov, kot sta zagotavljanje požarnih alarmov in gasilnih aparatov na tleh tovarne in možnost varnega izhoda.
- ✓ KiK bi moral oceniti vpliv svojih nabavnih praks na sposobnost podjetja Ali Enterprise, da izpolni te standarde. Na splošno bi moral zagotoviti, da so dobavitelji finančno sposobni omogočiti dostojne standarde na področju človekovih pravic in okolja.
- ✓ Družinam žrtev in preživelim v požaru se ne bi bilo treba sprizniti z nezadostnimi dobrodelnimi ukrepi družbe KiK. Slednja je nezadostno odškodnino žrtvam zagotovila šele po velikem pritisku mednarodne javnosti. Družine žrtev bi imele zakonsko omogočen dostop do sodišč, kjer bi lahko vložili zahtevek za odškodnino, pri uveljavljanju odškodninskih zahtevkov pa bi se lahko oprli na nemško pravo (EU).
- ✓ Žrtve bi imele več časa za vložitev nadnacionalnega zahtevka v skladu z nemškim pravom (EU), v nasprotju z bolj restriktivnim pakistanskim pravom, po katerem so njihovi zahtevki zastarali.

Opazovalci in opazovalke se zbirajo zunaj pogorele tovarne obličaj Ali Enterprises v Karačiju.

Avtor slike Rehan Khan

Mlada dekleta so pogosto izkoriščana
v tovarnah oblačil v Indiji.

Avtor slike Dev Gogoi

+ Indija: sistem Sumangali: prisilno delo žensk in deklic v tekstilnem sektorju v Indiji

V Indiji je v tekstilni industriji zaposlenih več kot 45 milijonov ljudi. Zvezno državo Tamil Nadu, kjer se nahaja tretjina indijske tekstilne industrije, včasih imenujejo tudi »tekstilna dolina Indije«. ²² Med drugim iz te regije nabavljajo blago evropska podjetja, kot so H&M, C&A, Primark in Inditex (Zara, Massimo Dutti, Bershka in druge znamke). ²³ Leta 2016 so razkrili prisilno delo v kar 91 % pregledanih predilnicah. Pregledali so jih več kot tretjino. Zato je velika verjetnost, da je pri proizvodnji tekstila, ki ga evropska podjetja kupujejo iz zvezne države Tamil Nadu, prisotno prisilno delo. ²⁴

Za prisilnim delom tamkajšnjih žensk in deklet pa se skriva sistem izkoriščanja, znan kot »sistem Sumangali«. Neporočena dekleta, stara med 13 in 18 let, so v tovarnah, ki delujejo 24 ur na dan, vezana na triletno pogodbo. Živijo v nehigienskih delavskih domovih v slabih življenjskih razmerah, ki povzročajo kronične bolezni. Dekleta, ki so zaprta v tovarnah, lahko le občasno obiščejo njihovi starši, ki pogosto verjamejo, da jim tovarne zagotavljajo varno delo. V resnici pa so delovne razmere grozljive: neplačane nadure, dvanajsturne izmene, brez prostih dni, plačilo pod minimalno plačo in pogoste poškodbe. Veliko deklet zapusti tovarne pred iztekom pogodbe, pogosto zaradi slabega zdravja, zaradi česar pa ne prejmejo obljubljenega zadnjega plačila. ²⁵

Kljub obstoječi indijski zakonodaji in kljub standardom o otroškem delu Mednarodne organizacije za delo ²⁶ se nekatere blagovne znamke še naprej okoriščajo s takim sistemom izkoriščanja, da bi zadovoljile mednarodno povpraševanje po poceni oblačilih in željo po visokih dobičkih. Sistem izkoriščanja Sumangali je med velikimi tekstilnimi podjetji v EU znan že skoraj desetletje. Številne prostovoljne zaveze močnih tekstilnih blagovnih znamk pa do sedaj še niso privedle do izboljšanja izkoriščevalskih razmer, v katere so ujeta številna dekleta in ženske.

Čile: Bolidenovo Odlagališče strupenih snovi

Sektor:

rudarstvo

Tema:

okolje, zdravje

Podjetja:

Boliden Mineral AB, ena največjih švedskih rudarskih korporacij + njen izvajalec Promel, čilsko rudarsko podjetje

Prihodki družbe Boliden v letu 2022:

7,3 milijarde evrov²⁷

V osemdesetih letih 20. stoletja je družba Boliden družbi Promel plačala za izvoz švedskih industrijskih odpadkov v Čile, natančneje v pristaniško mesto Arica. Tam jih je družba Promel odložila, ne da bi odstranila arzen in druge strupene snovi.²⁸ Deset let pozneje so se v novozgrajena socialna stanovanja na tem območju preselile številne družine, ne da bi se zavedale, da so bili nasipi, na katerih so se igrali njihovi otroci, odlagališče strupenih odpadkov.²⁹ Približno 3.000 ljudi je prizadel val resnih bolezni, vključno z rakom, kožnimi boleznimi in nevrološkimi motnjami,^{30,31} zlasti med otroki, ki so območje uporabljali kot igrišče.³² Zaradi nevarnosti je leta 2009 čilska vlada celo odredila rušenje 1.880 hiš na tem območju, odpadki pa so zdaj shranjeni v drugi, socialno deprivilegirani soseski, kjer je večina ljudi migrantskega ozadja.³³

Leta 2013 je skupina, ki zastopa 796 čilskih državljanov in državljanek, vložila tožbo na švedskem sodišču, v kateri je trdila, da bi družba Boliden lahko poskrbela, da bi Promel ustrezno obdelal njihove strupene odpadke.³⁴ Njihova tožba je bila zavrnjena na podlagi trditve, da družba Boliden ni mogla razumno predvideti, da bo Promel z odpadki ravnal neprimerno. Sodišče je prepoznalo, da je bil Boliden malomaren, saj je kljub vedenju o neprimernih praksah podjetja Promel nadaljeval sodelovanje. Kljub temu za Boliden ni bilo pravnih posledic.

Marca 2019 je sodišče ponovno zavrnilo pritožbo tožnikov, zaradi česar so jim ostale ne le življenjsko nevarne bolezni, temveč tudi 3,2 milijona evrov stroškov sodnega postopka.³⁵

Kaj pa, če ...

V skladu z učinkovito evropsko zakonodajo bi morala družba Boliden najti načine za zagotavljanje spoštovanja mednarodno priznanih človekovih pravic in okolja v svojih globalnih vrednostnih verigah, **kar bi vključevalo tudi ravnanje z odpadki.**

- ✓ Družba Boliden bi morala ugotoviti, preprečiti, ustaviti in ublažiti učinke ravnanja z odpadki v Čilu in drugod, zlasti v zvezi z okoljem ter zdravjem in varnostjo lokalnih skupnosti. Morala bi uporabiti svoj vpliv na lokalne partnerje, da bi ti preprečili in ublažili ugotovljene škodljive vplive ter sprejeli ukrepe v podporo lokalnim skupnostim.
- ✓ V skladu z zakonom o obveznem skrbnem pregledu bi lahko žrtve pred švedskimi sodnimi in upravnimi organi izpodbijale domnevno nesposobnost družbe Boliden, da bi zagotovila spoštovanje mednarodnih okoljskih standardov s strani njenega izvajalca. Če bi bile obtožbe dokazane, bi lahko bila družba Boliden tudi pravno odgovorna za škodo zaradi ravnanja z rudarskimi odpadki, ker ni izvedla ustreznega skrbnega pregleda.
- ✓ Odpravljene bi bile pravosodne ovire, ki so žrtvam onesnaževanja z odpadki preprečile uveljavljanje njihovih pravic v skladu z mednarodnimi standardi na področju človekovih pravic in okolja. Žrtvam ne bi bilo treba dokazovati domnevnih napak družbe Boliden in njihove povezave s škodo, ki so jo utrpele, temveč bi morala družba Boliden dokazati, da je izvajala skrbni pregled na področju človekovih pravic in okolja.
- ✓ Žrtvam družbe Boliden bi bila pravica do pravnih sredstev v skladu s švedskim pravom zagotovljena samodejno, na podlagi prevladujoče obvezne določbe. Učinkovita evropska zakonodaja z razumnimi časovnimi omejitvami za vložitev pravnih sredstev bi žrtvam, kot so skupnosti v Arici, omogočila dovolj časa za vložitev tožbe v EU.

Moški poriva svoje kolo med odpadki v onesnaženi

soseski Verro Chuno (10. avgust 2019).

Avtor slike Pablo Cepeda

Sedemletni Karulal poleg svojega očeta

dela pod zemljo v rudniku sljude.

Avtor slike Peter Bengtsen

+ Indija in Madagaskar: sljuda: ali so naši telefoni in avtomobili vredni človeških žrtev?

Sljuda se nanaša na skupino mineralov, ki jih najdemo v številnih vsakdanjih izdelkih. Največji kupec sljude je elektronska industrija. Vendar pa je rudarjenje sljude delovno intenziven proces, ki ga večinoma opravljajo zelo revni in pogosto izkoriščani delavci in delavke, zanj pa se je treba podati globoko v ozke rudniške jaške. Glavna izvoznika sljude sta Indija in Madagaskar. V obeh državah so odkrili otroško delo in dolžniško suženjstvo. V dveh indijskih zveznih državah je bilo pri pridobivanju sljude vključenih do 22.000 otrok.³⁶ Raziskava iz leta 2016 je razkrila smrt sedmih otrok v obdobju zgolj dveh mesecev.³⁷ Na Madagaskarju je v ta sektor po ocenah vključenih kar 11.000 otrok.³⁸

Po preiskavi leta 2016 je časopis The Guardian razkril povezave med dobavitelji avtomobilskih barv in kozmetičnih znamk, kot je L'Oréal, ter nezakonitimi rudniki v Indiji.³⁹ Nato so nekateri največji svetovni proizvajalci avtomobilov, vključno s podjetjema BMW in Volkswagen, začeli preiskave svojih dobavnih verig z barvami. Kot izhaja iz poročila iz leta 2019,⁴⁰ kljub povečani pozornosti javnosti nobena od zadevnih blagovnih znamk ni izboljšala javne preglednosti dobaviteljev.

Nigerija: Onesnaževanje zaradi Shell v Delti Niger

Sektor:

nafta

Tema:

okolje, javno zdravje, pravice avtohtonih prebivalcev

Podjetje:

Shell, ena največjih svetovnih naftnih in plinskih družb + **Shell Petroleum Development Company of Nigeria** (SPDC), ki deluje v delti reke Niger na območju koncesije za črpanje nafte, velikem približno 31.000 km².

Prihodki družbe Shell v letu 2022:

381 milijard evrov⁴¹

V delti reke Niger so največje zaloge nafte v Nigeriji, ki jih Shell s svojimi dejavnostmi uničuje zaradi desetletja trajajočega iskanja nafte. Onesnaževanje, ki ga povzročajo te dejavnosti, ima uničujoče posledice za ekosistem in ljudi, ki živijo na tem območju: od petdesetih let 20. stoletja dalje poročajo o razlitjih nafte (v delti Nigra se je izlilo več milijonov sodov nafte), ki povzročajo obsežno onesnaženje, vplivajo na številna življenja in zaradi katerih številne vasi niso primerne za bivanje. Prav tako resne okoljske in zdravstvene težave povzročata več kot 60 let neprekinjenega sežiganja plina.

Močna onesnaženost te regije vpliva na njeno rastlinstvo, pridelke in ribištvo ter resno ogroža ekosisteme ter zdravje in preživetje prebivalcev. Skupnost je bila več let izpostavljena povišanim koncentracijam strupenih snovi v zraku, tleh, zemlji in vodi. Voda je onesnažena 900-krat bolj od najvišje dovoljene vrednosti po standardih Svetovne zdravstvene organizacije.

Prizadete skupnosti se že desetletja borijo za pravico. Nekatere nizozemske in nigerijske nevladne organizacije so leta 2008 na nizozemskem civilnem sodišču proti družbi Shell vložile tožbo, v kateri so trdile, da jih družba Shell ni zaščitila pred razlitjem nafte, zaradi česar so utrpeli škodo in izgubo. Vendar so se tožniki soočali z neskončnimi pravnimi ovirami, izzivi in negotovostjo.

Po več kot 12 let trajajočem procesu pred nizozemskimi sodišči so nigerijski kmetje in kmetice končno dočakali sodbo, s katero je sodišče ugotovilo, da je bila Shellova nigerijska podružnica odgovorna za štiri od šestih uhajanj iz plinovoda, ki so bila predmet tožbe, ter da je matična družba Royal Dutch Shell kršila svojo dolžnost skrbnega ravnanja. Shell bo kmetom in kmeticam, ki so trdili oz. trdile, da je razlitje uničilo preživetje vaščanov in vaščank na tem območju, plačal odškodnino v nedoločenem znesku. Podjetju je bilo tudi naloženo, da v svoje cevovode vgradi opremo za odkrivanje uhajanja.⁴² Čeprav se je haaško pritožbeno sodišče odločilo v prid žrtev onesnaževanja Shella, so lokalne skupnosti na to odločitev čakale več kot 13 let od začetka pritožbe in še veliko dlje, odkar je podružnica podjetja Shell začela onesnaževati.

Eden od nigerijskih tožnikov, Eric Dooh iz vasi Goi, je medijem povedal:

*Končno so Nigerijci, ki trpijo zaradi posledic Shellove nafte, vendarle dočakali pravico. To je grenko-sladka zmaga, saj dva od tožnikov, vključno z mojim očetom, nista dočkala konca tega sojenja. Vendar ta sodba prinaša upanje za prihodnost ljudi v delti rek.*⁴³

Odsev v reki onesnaženi z nafto (5. november 2015).

Avtor slike Luka Tomac/Friends of the Earth International.

Zračni posnetek delte Nigra (16. junij 2014).

Marten van Dijk/Milieudefensie

Kaj pa, če ...

Prebivalci in prebivalke ljudstva Ogoni že več kot dve desetletji zahtevajo pravico in odškodnino za škodo, ki jo je družba Shell povzročila v njihovem domačem okolju. V zadnjih letih so številna sodišča nedosledno odločala o Shellovih aktivnostih v Nigeriji. V skladu z učinkovito evropsko zakonodajo bi Shell:

- ✓ moral vzpostaviti postopek skrbnega pregleda, da bi prepoznal, preprečil, ublažil in popravil tveganja in vplive na človekove pravice in okolje vzdolž svoje globalne vrednostne verige, vključno s tistimi podjetja SPDC. To bi pomenilo, da bi moral Shell sodelovati s podjetjem SPDC pri natančnem spremljanju razlitja nafte, čiščenju tal in vode, zamenjavi starih in poškodovanih cevovodov ter morebitni prekinitvi dejavnosti, če bi se izkazalo, da ukrepi za preprečevanje in ublažitev niso zadostni;
- ✓ moral objavljati poročila o učinkovitosti svojih ukrepov za preprečevanje in ublažitev škode. S tem bi podjetje lažje odgovarjalo za uporabo metod, ki jih je UNEP označil za neustrezne.
- ✓ Nizozemska sodišča bi imela bolj jasen pravni okvir, po katerem bi lahko odločila, da je Shell odgovoren za domnevne zlorabe človekovih pravic in okolja svojih hčerinskih družb, če bi bile dokazane, vključno s tistimi, ki jih je zagrešila družba SPDC.

Zgodba podjetij Shell in SPDC je razkrila slabosti sedanje zakonodaje EU, ki žrtvam škode, ki jo povzročajo podjetja, onemogoča učinkovit dostop do pravnih sredstev in pravice. Po sedanji zakonodaji je malo verjetno, da bi bila matična podjetja odgovorna za dejavnosti svojih hčerinskih podjetij. Poleg tega pravo EU trenutno določa, da je treba zadeve obravnavati po pravu države, v kateri je nastala škoda.⁴⁴

Gvatemala: zlorabe pravic staroselskih skupnosti s strani Grupo COBRA

Sektor:

infrastruktura

Tema:

okolje, pravice staroselskih prebivalcev, dostop do vode

Podjetja:

Corporación Multi Inversiones (CMI), gvatemalsko podjetje + njegov podizvajalec **Grupo COBRA**, špansko podjetje, ki upravlja električno, vodno, plinsko in komunikacijsko infrastrukturo.

Prihodki družbe Grupo COBRA v letu 2019:

2.5 milijarde evrov⁴⁵

Leta 2011 je družba CMI z družbo Grupo COBRA sklenila podizvajalsko pogodbo za gradnjo hidroelektrarne na reki Cahabón v departmaju Alta Verapaz. Objekt je največji hidroelektrarni kompleks v Srednji Ameriki. Ne vlada ne podjetje se nista posvetovala z ljudstvom Kekchi, ki je živel na tem območju, kar je kršitev mednarodno priznane pravice do svobodnega, predhodnega in informiranega soglasja.⁴⁶ Projekt je opustošil okolje in uničil način življenja ljudstva Kekchi. Dostop do reke, vodnih virov in ribolovnega območja ter do kulturno pomembnega svetega kraja so jim onemogočili z gradnjo ograj ter določitvijo delovnega časa in vstopnih točk. Skupnostim in organizacijam, ki so projektu nasprotovale, so grozili in jih kriminalizirali. Poleg tega je imela gradnja tudi okoljske posledice, saj je povzročila znatne spremembe v strugi reke, kar povzročilo nevarnost poplavljanja naravno zaščitenih območij.⁴⁷ Do leta 2016 je reko izkoriščalo 15 različnih hidroelektrarn, kar je dodatno uničevalo gozdove in staroselskim skupnostim onemogočalo dostop do glavnega vodnega vira lokalnih skupnosti.

Novembra 2017 je nevladna organizacija Alianza por la Solidaridad vložila pritožbo zoper podjetje Grupo COBRA na Nacionalno kontaktno točko OECD (NKT). NKT je potrdila, da podjetje kot pogodbeni izvajalec ni bilo oproščeno dolžne skrbnosti ter da je odgovorno za preprečevanje in zmanjševanje vplivov svojih poslovnih dejavnosti.

Kaj pa, če ...

V skladu z učinkovito evropsko zakonodajo bi morala družba Grupo COBRA najti načine za zagotavljanje spoštovanja mednarodno priznanih človekovih pravic in okoljskih standardov v svoji globalni vrednostni verigi.

- ✓ Družba Grupo COBRA bi morala izvajati skrbni pregled, da bi ugotovila, preprečila, ustavila in ublažila vplive svojih dejavnosti na človekove pravice in okolje, zlasti v zvezi s pravicami staroselskih ljudstev. Uporabiti bi morala svoj vpliv na lokalne partnerje, da bi ti ublažili ugotovljene kršitve človekovih pravic in okolja, ter sprejeti ukrepe v podporo lokalnim skupnostim. To bi pomenilo, da bi moralo podjetje ugotoviti in ublažiti vpliv omejevanja dostopa do reke na ljudstvo Kekchi.
- ✓ Podjetje bi moralo zagotoviti spoštovanje pravice do svobodnega, predhodnega in informiranega soglasja ter prekiniti gradbene dejavnosti do pridobitve soglasja v skladu s standardi iz Deklaracije ZN o pravicah staroselskih ljudstev.
- ✓ Skupnost Kekchi in njeni predstavniki bi lahko pred španskimi sodnimi in upravnimi organi izpodbijali domnevno nezmožnost družbe Grupo COBRA, da zagotovi spoštovanje njihovih pravic. Če bi bile obtožbe dokazane, bi bila družba Grupo COBRA pravno odgovorna za škodo, ki bi nastala zaradi kršitev človekovih pravic in okolja, ker ni izvedla ustreznega skrbnega pregleda.

Domačini in domačinke si ogledujejo vrsto hidroelektrarn zgrajenih ob reki Cahabon.

Avtor slike Pedro Armestre/Alianza por la Solidaridad

Brazilija: Bayer Monsanto in zastrupitev s pesticidi

Sektor:

pesticidi

Tema:

javno zdravje, okolje

Podjetje:

Bayer Group, nemško kemično podjetje, ki je po nakupu Monsanto leta 2018 postalo največji proizvajalec pesticidov in gensko spremenjenih semen na svetu

Prihodki skupine Bayer v letu 2022:

50,7 milijarde evrov⁴⁸

Kemijski velikan Bayer ima koristi od šibkih brazilskih predpisov o pesticidih: v Braziliji še vedno prodaja svoje zelo nevarne pesticide in finančno podpira lobiranje⁴⁹ za odobritev drugih, čeprav so škodljivi za ljudi in planet. Februarja 2020 je Bayer v Braziliji prodajal 17 nevarnih snovi, ki v EU niso dovoljene.⁵⁰ Ena od njih je Roundup, zloglasni izdelek z glifosatom, ki je bil s strani Svetovne zdravstvene organizacije razvrščen kot »verjetno rakotvoren za ljudi«. ⁵¹ Danes je še vedno najpogosteje uporabljen herbicid v Braziliji.⁵²

Na tisoče brazilskih kmetijskih delavcev, delavk in ljudi iz podeželskih skupnosti vsako leto zboli ali umre zaradi stika z zelo strupenimi pesticidi, ki se brez previdnostnih ukrepov širijo v bližini njihovih domov.⁵³ Redna izpostavljenost pesticidom je povezana z neplodnostjo, negativnimi vplivi na razvoj ploda, rakom in drugimi resnimi zdravstvenimi težavami.⁵⁴ V zadnjem desetletju je v Braziliji zaradi neposrednega stika z agrokemikalijami vsako leto umrlo približno 700 ljudi.⁵⁵ Poleg tega številni od teh kemičnih pesticidov ostajajo v verigi preskrbe s hrano in vodo, ki ju uživajo Brazilci. Karbendazim, eden od Bayerjevih pesticidov, ki ni dovoljen v EU, se je pojavil v 21 % analiziranih vzorcev hrane.⁵⁶ Kar zadeva pitno vodo, je bilo v vsakem četrtem brazilskem mestu v vodi najdenih 27 agrokemikalij.⁵⁷

Hudo so prizadete tudi biotska raznovrstnost in divje živali v Braziliji. Izpostavljenost pesticidom, ki jih proizvaja Bayer, škoduje milijonom čebel, tapirjev in drugih prostoživečih živali.⁵⁸

Ljudje se pogosto bojijo spregovoriti: leta 2010 so ubili podeželskega kmeta in aktivista za boj proti pesticidom, ki se je boril za to, da bi lokalna vlada prepovedala škropljenje pesticidov iz zraka.

Ko je Bayer dobil priložnost za odziv na te informacije, je v odgovoru navedel svojo splošno zavezo, da bo prodajal samo izdelke, ki izpolnjujejo varnostne standarde podjetja in lokalnega trga, da bo še naprej usposabljal kmete po vsem svetu in da bo povečal razpoložljivost osebne zaščitne opreme.

Družbena gibanja in okoljske organizacije v Braziliji spodbujajo pohod in javno akcijo ob začetku Stalne kampanje proti pesticidom in za življenje (angl.

Permanent Campaign against Pesticides and for Life) in protestirajo proti spremembam v Brazilski zakonodaji Forest Code, ki ščiti amazonski gozd.

Avtor slike Marcello Casal Jr/Agência Brasil

Kaj pa, če ...

Če bi veljala učinkovita evropska zakonodaja, bi moral Bayer zagotoviti spoštovanje mednarodno priznanih človekovih in delavskih pravic ter okoljskih standardov v svoji globalni vrednostni verigi ter prenehati prispevati k zastrupljanju kmetijskih delavcev in podeželskih skupnosti ter njihovih ekosistemov z nevarnimi proizvodi, za katere je bilo v državah, kjer veljajo ustrezni standardi, ugotovljeno, da niso primerni za prodajo in uporabo.

- ✓ Bayer bi moral izvajati skrbne presoje na podlagi tveganja, da bi ugotovil, preprečil in ustavil kršenje človekovih pravic in okoljskih tveganj, ki bi jih lahko povzročil s svojimi proizvodi, ter ublažil nevarnosti.
- ✓ Bayer bi moral zagotoviti zaščitno opremo in ustrezno označevanje z informacijami o varnostnih tveganjih in pravilni rabi pesticidov.
- ✓ Bayer bi moral razmisliti o umiku zelo nevarnih izdelkov, katerih varne uporabe ni mogoče zagotoviti.
- ✓ V skladu z veljavnimi zakoni EU o skrbnem ravnanju bi lahko žrtve Bayerjevih pesticidov in njihovi predstavniki tožili podjetje Bayer pred nemškimi sodnimi in upravnimi organi. Če bi bile njihove trditve dokazane, bi lahko Bayer bil pravno odgovoren za škodo, ki bi nastala zaradi kršitev človekovih pravic in okolja, ker ni izvedel ustreznega skrbnega pregleda.

Kitajska: povezanost podjetja Lego in skupine Simba Dickie z izkoriščanjem delavcev in delavk

Sektor:

igrače

Tema:

delavske pravice, delavci in delavke migranti, dostojni življenjski pogoji

Podjetje št. 1:

danska družba **Lego Group**, najbolj priljubljeno in ocenjeno podjetje za igrače na svetu, ter njegov dobavitelj Dongguan Wing Fai Foam Products Co. Ltd, kitajski proizvajalec plastičnih igrač, daril, čevljev in vrečk

Prihodki v letu 2022:

8.7 milijarde evrov⁵⁹

Podjetje št. 2:

nemško podjetje **Simba Dickie Group**, peti največji proizvajalec igrač na svetu, ter njegov dobavitelj Wah Tung (He Yuan) Toy Manufacturing Co. Ltd, kitajski proizvajalec igrač in dodatkov

Prihodki v letu 2021:

754.1 milijona evrov⁶⁰

Delavci in delavke v kitajski industriji igrač proizvedejo 75 % vseh igrač na svetu. V dobavnih verigah podjetij Lego in Simba Dickie na Kitajskem so bile ugotovljene kršitve delavskih pravic: številni delavci in delavke delajo v dolgih izmenah ter v nevarnih in nehigijskih razmerah z le malo odmori.

V obeh tovarnah so bile s tajnimi preiskavami ugotovljene resne kršitve delavskih pravic:

- Delodajalci delavcem in delavkam ne izročajo tiskanih izvodov pogodb in jih o njihovih pravicah in obveznostih obveščajo le ustno.
- Na vrhuncu proizvodne sezone delavci in delavke delajo šest dni na teden v enajsturnih izmenah, brez odmora za počitek, ali pa v neprekinjenih dnevni izmenah s skrajšanim časom za malico.
- Varnostnih in zaščitnih ukrepov ni.

- Če ne delajo nadur, njihova plača ne pokrije niti osnovnih življenjskih stroškov.
- Če se kdo pritoži, tvega, da bo moral_a podati odpoved, brez pripadajoče plače.
- V teh tovarnah je veliko število delavcev in delavk migrantov.
- Nastanitve na kraju samem so nevarne, premajhne in prepolne, nehigienične ter brez sanitarij.

Fotografije iz preiskav kažejo izčrpane delavce, ki zaspijo na svojih delovnih mestih, na hodnikih in med obroki.⁶¹

Kaj pa, če ...

Družbi Lego in Simba Dickie bi morali na podlagi učinkovite evropske zakonodaje, ki bi veljala za celotno EU, najti načine za zagotavljanje spoštovanja mednarodno priznanih človekovih in delavskih pravic v svojih globalnih vrednostnih verigah.

- ✓ Podjetji Lego in Simba Dickie bi morali izvajati skrbne preglede, da bi ugotovili, preprečili, prenehali, ublažili in upoštevali kršitve človekovih pravic v tovarnah svojih dobaviteljev na Kitajskem. Med drugim bi morali zahtevati, da njihovi dobavitelji izpolnjujejo mednarodne standarde delavskih pravic, zlasti glede plač in pogodbenih pogojev, delovnega časa, počitka in dopusta, enake obravnave, dostojnih življenjskih razmer ter varnosti in zdravja pri delu. Podjetji Lego in Simba Dickie bi se morali posvetovati tudi z ustreznimi deležniki, kar bi prispevalo k uveljavljanju svobode združevanja.
- ✓ Podjetja bi morala oceniti dejavnike tveganj za človekove pravice v svoji dobavni verigi in s tem vpliv lastnih nabavnih praks na izkoriščanje delovne sile. To bi vključevalo tudi oceno, ali so dobavitelji finančno sposobni spoštovati standarde človekovih pravic in okoljske standarde, tako na delovnih mestih kot v nastanitvenih objektih.
- ✓ Delavci in delavke v tovarnah Dongguan Wing Fai in Wah Tung ter njihovi predstavniki, vključno z lokalnimi in mednarodnimi sindikati, bi se lahko pred danskimi oziroma nemškimi sodnimi in upravnimi organi pritožile glede domnevnega nespoštovanja njihovih pravic s strani podjetij Lego in Simba Dickie. Če bi bile pritožbe dokazane, bi lahko bili podjetji Lego in Simba Dickie pravno odgovorni za škodo, ki bi nastala zaradi zlorab človekovih in delavskih pravic, ki so jih zagrešili njihovi kitajski dobavitelji in jih podjetji nista preprečili.

Izčrpani delavci in delavke spijo na svojih delovnih mestih.

Avtor slike China Labor Watch, Solidar Suisse

Bangladeš: neuspeh podjetja VEON pri varstvu pravic delavcev in delavk

Sektor:

telekomunikacije

Tema:

svoboda združevanja, delavske pravice

Podjetja:

VEON Ltd., nizozemsko multinacionalno telekomunikacijsko podjetje, ki je med desetimi največjimi svetovnimi operaterji prizemnega mobilnega telefonskega omrežja, in njegovo bangladeško hčerinsko podjetje Banglalink Digital Communications Ltd.

Prihodki družbe VEON Ltd. v letu 2022:

3,5 milijarde evrov⁶²

V rastočem telekomunikacijskem sektorju v Bangladešu je zaposlenih na tisoče delavcev in delavk. Protisindikalno vedenje je zelo razširjeno in obstajajo trdni dokazi, da velika telekomunikacijska podjetja kršijo pravico do svobode združevanja, pri čemer so delavci ter delavke in predstavniki in predstavnice sindikatov izpostavljeni_e grožnjam, nadlegovanju in nezakonitemu odpuščanju. Tako je tudi v družbi Banglalink, hčerinski družbi podjetja VEON. Potem ko so se delavci in delavke odločili_e za ustanovitev sindikata, so bili_e žrtve dolgotrajne agresivne strategije uničevanja sindikata. Nekateri_e delavci in delavke so zaradi pritiska vodstva in sovražnega delovnega okolja celo odstopili_e.

Medtem VEON ni uporabil svojega vpliva na družbo Banglalink, ki ga ima kot matično podjetje, da bi zagotovil spoštovanje svobode združevanja njihovih zaposlenih. Družba VEON je celo zavrnila dialog v okviru nizozemske nacionalne kontaktne točke OECD (NKT), potem ko so delavci in delavke trdili_e, da so bili nadlegovani_e in da je bila njihova pravica do ustanovitve sindikata zatrta.⁶³

Prvomajski shod 2016 v organizaciji Banglalink Employees Sindikat.

Avtor slike Banglalink Employees Union

PRIPOROČILA

Kaj pa, če ...

Kaj, če bi obstajala močna evropska zakonodaja, ki bi našim multinacionalkam preprečila, da bi te zlorabe izvajale pri nas in na drugih koncih sveta, s čimer bi prek potrošnje postali sokrivi tudi mi?

Kaj, če bi obstajala močna evropska zakonodaja, po kateri bi morale te multinacionalke preprečevati, da bi njihove dejavnosti škodovala delavcem, delavkam, lokalnim skupnostim in okolju drugje?

Kaj, če bi močna evropska zakonodaja omogočila pravosodju, da bi od teh multinacionalk zahtevalo pravno odgovornost, s čimer bi preprečili, da bi nadaljevale sporne prakse zaradi prepričanja, da se lahko ognejo odgovornosti?

Zgodbe v tem poročilu kažejo potrebo po močni in obvezujoči zakonodaji o skrbnem pregledu v podjetjih glede trajnostnosti na ravni EU, ki bi podjetja zavezala k prepoznavanju, preprečevanju, prekinitvi, blaženju in odpravljanju kršitev človekovih pravic in okoljske škode v njihovih globalnih poslovnih dejavnostih in vrednostnih verigah ter k zagotavljanju ustreznega izvrševanja in dostopa do mehanizmov za pravno varstvo.

Zato pozivamo slovenske odločevalce in odločevalke, naj v evropskem zakonodajnem postopku ter v procesu prenosa direktive v nacionalno zakonodajo vnesejo standard skrbnega pregleda in dostopa do pravnih sredstev, ki bo zagotavljal, da podjetja odgovarjajo za nadaljnje kršitve ter jih preprečijo in blažijo, žrtvam pa omogočil dostop do pravnega varstva in končno prispeval k pravičnemu svetu, v katerem bodo ljudje in planet pomembnejši od dobička.

Notes

- 1 Corporate Sustainability Due Diligence Directive, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52022PC0071>.
- 2 Smernice OZN za spoštovanje človekovih pravic v gospodarstvu, <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MZZ/Dokumenti/multilateral/a/clovekove-pravice/SMERNICE-OZN-za-spostovanje-clovekovih-pravic-v-gospodarstvu.docx>.
- 3 Ferrero, Key Figures, <https://www.ferrero.com/the-ferrero-group/business/key-figures>
- 4 Initiative Lieferkettengesetz, <https://lieferkettengesetz.de/fallbeispiel/kinderarbeitin-westafrika>.
- 5 V nadaljevanju podajamo opredelitive izrazov »otroško delo«, »najhujše oblike otroškega dela« in »otroško suženjstvo«. Otroško delo ni suženjstvo, a kljub temu ovira izobraževanje in razvoj otrok. Otroci običajno opravljajo otroško delo v oskrbi staršev. Nevarno delo je najhujša oblika otroškega dela. Zaradi izpostavljenosti nevarnim strojem ali strupenim snovem nepopravljivo škoduje zdravju in razvoju otrok ter lahko celo ogrozi njihovo življenje. Otroško suženjstvo pa je prisilno izkoriščanje otroka v korist nekoga drugega, kar pomeni, da otrok nima možnosti zapustiti situacije ali osebe, ki ga izkorišča. Glej Anti-Slavery International, <https://www.antislavery.org/slavery-today/childslavery>.
- 6 Tulane University, School of Public Health and Tropical Medicine, 30. julij 2015, <https://cocoainitiative.org/wp-content/uploads/2014/07/tulane-university-survey-research-on-child-labor-in-the-cocoa-sector--30-july-2015.pdf>.
- 7 The Dark Side of Chocolate (2010), dokumentarni film, režisrja M. Mistrati in R. Romano, <https://www.youtube.com/watch?reload=9&v=7Vfbv6hNeng>.
- 8 Mighty Earth, Chocolate's Dark Secret, 2017, https://www.mightyearth.org/wpcontent/uploads/2017/09/chocolates_dark_secret_english_web.pdf.
- 9 L. Tondo, Ferrero Rocher chocolates may be tainted by child labour, The Guardian, 20. december 2019, <https://www.theguardian.com/global-development/2019/dec/20/are-ferrero-rocher-chocolates-tainted-by-child-labour>.
- 10 T. Whewell, Is Nutella made with nuts picked by children?, BBC News, 19. september 2019, <https://www.bbc.com/news/stories-49741675>.
- 11 D. Segal, Syrian Refugees Toil on Turkey's Hazelnut Farms With Little to Show for It, The New York Times, 29. april 2019, <https://www.nytimes.com/2019/04/29/business/syrian-refugees-turkey-hazelnut-farms.html>.
- 12 WeMove.EU, Ferrero: Stop child labour! <https://act.wemove.eu/campaigns/ferrero-child-labour-uk>.
- 13 L. Tondo, Ferrero Rocher chocolates may be tainted by child labour, The Guardian, 20. december 2019, <https://www.theguardian.com/global-development/2019/dec/20/are-ferrero-rocher-chocolates-tainted-by-child-labour>.
- 14 KiK Nachhaltigkeitsbericht 2021, https://unternehmen.kik.de/fileadmin/user_upload/KiK_Nachhaltigkeitsbericht_21_EN.pdf.
- 15 Human Rights Watch, 2019, »No Room To Bargain« Unfair And Abusive Labor Practices In Pakistan, <https://www.hrw.org/report/2019/01/24/no-room-bargain/unfair-and-abusive-labor-practices-pakistan#:~:text=%E2%80%9CNo%20Room%20to%20Bargain%E2%80%9D,-Unfair%20and%20Abusive&text=Human%20Rights%20Watch%20documented%20a,paid%20maternity%20and%20medical%20leave>.
- 16 Clean Clothes Campaign, 2019, Pakistan Safety Report, <https://cleanclothes.org/file-repository/pakistan-safety-report.pdf/view>.
- 17 Shoib Hasan, S., 2012, Deadly Karachi Blaze Was 'Waiting To Happen'. BBC News, <https://www.bbc.co.uk/news/world-asia-19577450>.
- 18 Clean Clothes Campaign, 2019, Fig Leaf For Fashion. How Social Auditing Protects Brands And Fails Workers, <https://cleanclothes.org/file-repository/figleaf-for-fashion.pdf/view>.
- 19 ECCHR, n.d. After Factory Fire In Pakistan: Proceedings Against Auditor In Italy, <https://www.ecchr.eu/en/case/after-factory-fire-in-pakistan-proceedings-againstauditor-in-italy>.
- 20 Clean Clothes Campaign, 2019, Fig Leaf For Fashion. How Social Auditing Protects Brands And Fails Workers, <https://cleanclothes.org/file-repository/figleaf-for-fashion.pdf/view>.
- 21 INKOTA Netzwerk: Für eine gerechte Welt. n.d. Brand Ali Enterprises – Pakistan, <https://www.inkota.de/themen/soziale-verpflichtung-fuer-unternehmen/kampagnefuer-saubere-kleidung/eilaktionen-saubere-kleidung/aktuelle-faelle/brand-ali-enterprises-pakistan>.
- 22 TNPSC, Global Investors Meet 2019 <https://www.tnpsc.thervupettagam.com/articles-detail/global-investors-meet-2019>.
- 23 India Committee of the Netherlands, Fabric of Slavery, <https://arisa.nl/wpcontent/uploads/FabricOfSlavery.pdf>.
- 24 Ibid..
- 25 Anti-Slavery International, Slavery on the High Street, 2012, http://www.antislavery.org/wp-content/uploads/2017/01/1_slavery_on_the_high_street_june_2012_final.pdf.
- 26 Ibid.
- 27 Boliden, 2022, A Sustainable Future With Metals, Annual And Sustainability Report, <https://reports.boliden.com/globalassets/2022/boliden---annual-and-sustainability-report-2022.pdf>.
- 28 Marx, A., Bright, C. in Wouters, J., 2019, Access To Legal Remedies For Victims Of Corporate Human Rights Abuses In Third Countries. Bruselj: Evropski parlament, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/603475/EXPO_STU\(2019\)603475_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/603475/EXPO_STU(2019)603475_EN.pdf).
- 29 Sear, L. in Steed, L., 2019, Swedish Toxic Waste Poisons Chilean Community For 30 Years, DW, <https://www.dw.com/en/swedish-toxic-waste-poisons-chileancommunity-for-30-years/a-51424782>.
- 30 Marx, A., Bright, C. in Wouters, J., 2019, Access To Legal Remedies For Victims Of Corporate Human Rights Abuses In Third Countries. Bruselj: Evropski parlament, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/603475/EXPO_STU\(2019\)603475_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/603475/EXPO_STU(2019)603475_EN.pdf).
- 31 Magazinlatino, 2017, Michelle Y Sus Padres Presentan Querrela Contra Boliden, <http://www.magazinlatino.com/index.php/suecia/sociedad/item/811-michelle-y-suspadres-presentan-querrela-contra-boliden>.
- 32 Villalobos Diaz, F., 2019, Boliden, El Caso De Contaminación Con Metales Pesados Provenientes De Suecia Que Afectó A Arica, Emol, <https://www.emol.com/noticias/Nacional/2019/10/07/963465/Boliden-embajador-sueco-Arica.html>.
- 33 Sear, L. in Steed, L., 2019, Swedish Toxic Waste Poisons Chilean Community For 30 Years, DW, <https://www.dw.com/en/swedish-toxic-waste-poisons-chileancommunity-for-30-years/a-51424782>.
- 34 Larsen, R.K., 2014, Foreign Direct Liability Claims in Sweden: Learning From Arica Victims KB v. Boliden Mineral AB? Nordic Journal of International Law 83(4): 404–438; <https://www.sei.org/publications/foreign-direct-liabilityclaims-in-sweden-learning-from-arica-victims-kb-v-boliden-mineral-ab>.

- 35 Sear, L. in Steed, L., 2019, Swedish Toxic Waste Poisons Chilean Community For 30 Years, DW, <https://www.dw.com/en/swedish-toxic-waste-poisons-chileancommunity-for-30-years/a-51424782>.
- 36 Schipper, I., 2018, Global Mica Mining, SOMO, <https://www.somo.nl/global-micamining>.
- 37 Reuters, Blood Mica: Deaths of child workers in India's mica 'ghost' mines covered up to keep industry alive, 2016, <https://www.reuters.com/article/us-india-micachildren/blood-mica-deaths-of-child-workers-in-indias-mica-ghost-mines-covered-up-to-keep-industry-alive-idUSKCN10D2NA>.
- 38 Terre des Hommes International Federation, Children make up half of all workers in Malagasy mica mines, Terre des Hommes research reveals, <https://www.terredeshommes.org/children-make-up-half-of-all-workers-in-malagasy-micamining-sector-terre-des-hommes-research-reveals>.
- 39 Kelly, A. in Bengtsen, P., 2016, Vauxhall And BMW Among Car Firms Linked To Child Labour Over Glittery Mica Paint, The Guardian, <https://www.theguardian.com/global-development/2016/jul/28/vauxhall-bmw-car-firms-linked-child-labour-mica>.
- 40 Bengtsen, P., 2019, Mica Mining, Why Watchdogs Count, Le Monde diplomatique, <https://mondediplo.com/outside-in/mica-mining>.
- 41 Shell Consolidated Statement of Income, 2022, <https://reports.shell.com/annual-report/2022/consolidated-financial-statements/statement-of-income.html>
- 42 Forbes, Niger Delta Oil Spills: Shell Ruled Responsible In Landmark Verdict, <https://www.forbes.com/sites/davidrvetter/2021/01/29/niger-delta-oil-spills-shell-ruled-responsible-in-landmark-verdict/?sh=13aa6bee465e>.
- 43 Ibid.
- 44 (ES) št. 864/2007 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. julija 2007 o pravu, ki se uporablja za nepogodbene obveznosti (Rim II), <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2007/864/oj>.
- 45 COBRA Group, n.d., Corporate Information, <https://www.grupocobra.com/en/corporate-information/>.
- 46 Pravica do svobodnega, predhodnega in informiranega soglasja je priznana z instrumenti, kot sta Konvencija MOD št. 169 ter Deklaracija Združenih narodov o pravicah domorodnih ljudstev (UNDRIP). Vrhovno sodišče Gvatemale je v sodbi z dne 4. julija 2019 priznalo kršitev pravice ljudstva Kekchi do svobodnega, predhodnega in informiranega soglasja (https://complaints.oecdwatch.org/cases/Case_508). V primerih, ko države ne pridobijo takšnega soglasja, si morajo za njegovo uveljavitev prizadevati podjetja, da bi izpolnila mednarodno priznane standarde o domorodnih ljudstvih ter prevzela odgovornost v skladu z vodilnimi načeli ZN o podjetništvu in človekovih pravicah.
- 47 OECD Punto Nacional de Contacto Español, INFORME FINAL CASO E-00007 (str. 10), https://comercio.gob.es/InversionesExteriores/PNCLD/Casos_tratados_PNCs/Documents/Informe-Final-caso-E-00007.pdf
- 48 Bayer Annual Report 2022, <https://www.bayer.com/en/investors/integrated-annual-reports>.
- 49 Brasil de Fato, L. Sudré, 2019, Bayer Monsanto means death: MST women protest outside company HQ in São Paulo, <https://www.brasildefato.com.br/2019/09/20/bayer-monsanto-means-death-mst-women-protest-outside-company-hq-in-saopaulo>.
- 50 Greenpeace, 2020, EU-Mercosur: Zweierlei Maß bei Ackergiften, <https://www.greenpeace.de/sites/www.greenpeace.de/files/publications/20200521-greenpeace-flyer-eu-mercursosur-kurzanalyse.pdf>.
- 51 The Guardian, D. Cox, The Roundup row: is the world's most popular weedkiller carcinogenic, 9. marec 2019, <https://www.theguardian.com/environment/2019/mar/09/spray-pray-is-roundup-carcinogenic-monsanto-farmers-suing>.
- 52 Mongabay, J. Gonzales, 2019, As pesticide approvals soar, Brazil's tapirs, bees, other wildlife suffer, <https://news.mongabay.com/2019/12/as-pesticide-approvalssoar-brazils-tapirs-bees-other-wildlife-suffer>.
- 53 Human Rights Watch, 2018, You don't want to breathe poison anymore: The failing response to pesticide drift in Brazil's rural communities, https://www.hrw.org/sites/default/files/report_pdf/brazil0718_web.pdf.
- 54 Študija zvezne univerze v Mato Grossu – pokrajini, kjer gojijo gensko spremenjeno sojo in kjer je uporabljenih največ pesticidov – je pokazala, da je bilo med letoma 1992 in 2014 v 13 občinah, kjer so pridelovali sojo, koruzo in bombaž, 1.442 primerov raka želodca, požiralnika in trebušne slinavke. Za primerjavo: v 13 primerljivih občinah, kjer je namesto kmetijstva prevladoval turizem, je bilo le 53 primerov tovrstnega raka. To pomeni, da je v občinah s prevladujočim kmetijstvom stopnja raka 223,65 na 100.000 prebivalcev, medtem ko je v občinah, kjer prevladuje turizem, stopnja raka 24,11 na 100.000 prebivalcev. V občinah z intenzivnim škropljenjem pesticidov je torej stopnja raka statistično gledano 8-krat višja (glej [GM Watch, Bayer, pesticides, cancer, and double standards](https://www.gmwatch.org/en/pesticides-cancer-and-double-standards)).
- 55 Data Sus, a Brazilian health system database. Supra, opomba 13, <https://www.brasildefato.com.br/2019/09/20/bayer-monsanto-means-death-mstwomen-protest-outside-company-hq-in-sao-paulo>.
- 56 Mongabay, A.G. Gross, 2018, Brazil's pesticide poisoning problem poses global dilemma, <https://news.mongabay.com/2018/08/brazils-pesticide-poisoningproblem-poses-global-dilemma-say-critics>.
- 57 Agência Pública, Repórter Brasil, Public Eye, 2019, «Coquetel» com 27 agrotóxicos foi achado na água de 1 em cada 4 municípios, <https://reporterbrasil.org.br/2019/04/coquetel-com-27-agrotoxicos-foi-achado-na-agua-de-1-em-cada-4-municipios>; The Guardian, D. Phillips, 2019, Brazil finds worrying levels of pesticides in water of 1,400 towns, <https://www.theguardian.com/world/2019/apr/26/brazil-finds-worrying-levels-of-pesticides-in-water-of-1400-towns>; najhujši primer je glifosat, ki ga prodaja podjetje Bayer: medtem ko je v Evropi v vodi dovoljenih le 0,1 mikrograma na liter, v Braziliji zakonodaja dovoljuje do 500 mikrogramov na liter.
- 58 Mongabay, P. Grigori, 2019, Half a billion bees dead as Brazil approves hundreds more pesticides, <https://news.mongabay.com/2019/08/half-a-billion-bees-deadas-brazil-approves-hundreds-more-pesticides>; Unearthed, C. Dowler, 2020, Revealed: The pesticide giants making billions on toxic and bee harming chemicals, <https://unearthed.greenpeace.org/2020/02/20/pesticides-croplife-hazardousbayer-syngenta-health-bees>.
- 59 Lego, Annual Report 2022, https://www.lego.com/cdn/cs/aboutus/assets/b170ef2efdd8d21dc7/LEGO_Annual_Report2022_Final_WEB.pdf.
- 60 Business development in 2021 and outlook for the new year, <https://hongkong.simba-dickie-group.com/en/newsroom/business-development-in-2021-and-outlook-for-the-new-year-2022-2526/>.
- 61 Solidar Suisse, Traurige Realität in den Spielzeugfabriken, <https://www.solidar.ch/de/bilder-spielzeugfabriken>.
- 62 Veon, Integrated Annual Report 2022, <https://www.veon.com/investors/annualreport2022/>.
- 63 Večina podrobnosti v tej študiji primera je bila pridobljena iz nizozemske nacionalne kontaktne točke OECD: OECD Dutch National Contact Point, 2020, Final Statement UNI Global Union vs. VEON, <https://www.oecdguidelines.nl/documents/publication/2020/02/11/final-statement-uni-globalunion-vs-veon>.

Focus,
društvo za sonaraven razvoj
Trubarjeva 50
1000 Ljubljana
Slovenia

e: elena@focus.si
w: focus.si
Sledi nam: [@drustvo_focus](https://www.instagram.com/drustvo_focus)

ECCJ Secretariat
Rue d'Edimbourg 26
1050 Brussels
Belgium

e: nele.meyer@corporatejustice.org
w: corporatejustice.org
Sledi nam: [@ECCJcorpjust](https://www.instagram.com/ECCJcorpjust)

Anti-Slavery International
Thomas Clarkson House
The Stableyard
Broomgrove Road
London SW9 9TL
United Kingdom

t: +44 (0)20 7501 8920
e: euadviser@antislavery.org
w: antislavery.org

UK Registered Charity 1049160
Company limited by guarantee 3079904
Registered in England and Wales